

Regionalt miljøprogram

for jordbruket i Nordland 2019 - 2022

Landbruks- og reindriftsavdelinga

Forord

De nasjonale føringene for *Regionalt miljøprogram for jordbruket i Nordland (RMP)* i perioden 2019-2022 er formulert i *Nasjonalt miljøprogram (NMP)* for 2019-2022.

RMP tar også utgangspunkt i miljøutfordringene og mulighetene i Nordland ved utgangen av perioden for *Miljøprogram for landbruket i Nordland 2013-2016*, forlenget ut 2018.

De viktigste økonomiske virkemidlene i RMP er *Miljøtilskudd i jordbruket*, *Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)* og *Fylkesvise midler i Klima- og miljøprogrammet*.

Tiltakene under miljøtilskudd fastsettes av Fylkesmannen i en regional forskrift, i samsvar med *Nasjonal instruks om regionale miljøtilskudd i jordbruket* utarbeidet av Landbruksdirektoratet. Kommunene saksbehandler søknadene og fatter vedtak.

SMIL-midlene forvaltes etter *Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket*. Fylkesmannen fordeler fylkesrammen mellom kommunene, som forvalter midlene i samsvar med forskriften og lokale strategier for SMIL.

Fylkesmannen forvalter de fylkesvise midlene i *Klima- og miljøprogrammet*. Kommuner, organisasjoner, institusjoner m.fl. kan søke innenfor de fire kategoriene klimatilpassing, klimautslipp/ karbonbinding, naturmangfold/kulturminner og forurensing.

Skogbruket omfattes ikke av RMP. Det blir omtalt i *Regionalt skog- og klimaprogram for Nordland (RSK)* for 2019-2022, og i *Regionalt næringsprogram for landbruket i Nordland (RNP)* for samme periode.

RMP, RSK og RNP utgjør til sammen *Regionalt bygdeutviklingsprogram for Nordland (RBU)*.

RMP er utarbeidet og fastsatt av Fylkesmannen, og har blitt til gjennom en prosess hvor Landbruksforum Nordland, Partnerskap Nordland, kommunene og andre har hatt mulighet til å gi innspill.

Bodø, 12.12.2018

John Kosmo
landbruks- og reindriftsdirektør

Forsiden: Mot Sandbotnen i Flakstad (Foto: Arne Farup)

Innholdsfortegnelse

Forord	1
Oppsummering.....	5
1 Nasjonale føringer for RMP	6
1.1 Overordna føringer fra Landbruks- og matdepartementet	6
1.2 Mål og tiltak i Nasjonalt miljøprogram (NMP).....	6
1.3 Føringer fra Landbruksdirektoratet for arbeidet med RMP	7
1.4 Nasjonal meny for valg av tiltak for Miljøtilskudd i jordbruket	7
1.5 Nasjonal instruks for utformingen av regionale forskrifter	7
1.6 Nasjonale føringer for Tilskudd til spesiell miljøtiltak i jordbruket (SMIL) ..	8
2 Visjon, hovedmål og delmål for Nordland	8
2.1 Visjon for perioden 2019 – 2022	8
2.2 Hovedmål for perioden 2019 – 2022.....	9
2.3 Delmål for perioden 2019 – 2022	9
3 Virkemidler	9
3.1 Miljøtilskudd i jordbruket.....	9
3.2 Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL).....	10
3.3 Tilskudd til drenering av jordbruksjord (grøfting)	11
3.4 Fylkesvise midler i Klima- og miljøprogrammet	11
3.5 Andre virkemidler.....	11
4 Satsingsområder i RMP for Nordland	12
4.1 Landskapet og kulturminnene	12
4.1.1 Bakgrunn	12
4.1.2 Miljøutfordringer og status i Nordland	12
4.1.3 Prioriterte tiltak knyttet til <i>Landskap og kulturminner</i>	13

4.1.4	Miljøtilskudd i jordbruket for å ta vare på <i>Landskap og kulturminner</i>	13
4.1.5	SMIL-tilskudd for å ta vare på <i>Landskap og kulturminner</i>	14
4.2	Artene	14
4.2.1	Bakgrunn	14
4.2.2	Miljøutfordringer og status i Nordland	15
4.2.3	Prioriterte tiltak knyttet til <i>Artene</i>	15
4.2.4	Miljøtilskudd i jordbruket for å ta vare på <i>Artene</i>	16
4.3	Vannet	17
4.3.1	Bakgrunn	17
4.3.2	Miljøutfordringer og status i Nordland	17
4.3.3	Prioriterte tiltak knyttet til <i>Vannet</i>	17
4.3.4	Miljøtilskudd i jordbruket for bedre vannkvalitet	18
4.3.5	SMIL-tilskudd for bedre vannkvalitet.....	18
4.3.6	Tilskudd til drenering.....	18
4.3.7	Andre virkemidler som bidrar til bedre vannkvalitet	19
4.4	Klimaet	19
4.4.1	Bakgrunn	19
4.4.2	Miljøutfordringer og status i Nordland	19
4.4.3	Prioriterte tiltak knyttet til <i>Klimaet</i>	20
4.4.4	Miljøtilskudd i jordbruket for reduserte klimautslipp	20
4.4.5	SMIL-tilskudd for reduserte klimautslipp	20
4.4.6	Andre tiltak som bidrar til reduserte klimautslipp	20
4.5	Gårdens ressurser	21
4.5.1	Bakgrunn	21
4.5.2	Miljøutfordringer og status i Nordland	21
4.5.3	Prioriterte tiltak knyttet til <i>Gårdens ressurser</i>	21
4.5.4	Miljøtilskudd i jordbruket for å ta vare på gårdens ressurser	21
4.5.5	Andre virkemidler som bidrar til å ivareta ressursene	22
5	Indikatorer for måloppnåelse	22

6	Kommunale tiltaksstrategier for landbruk og miljø	22
6.1	SMIL-midlene.....	22
7	Noen utfordringer som ikke ivaretas i RMP	23
7.1	Agronomi	23
7.2	Energibruken i jordbruket.....	23
7.3	Rovvilt og beitebruk.....	23
7.4	Reindrift og jordbruk.....	23
7.5	Beitedyr på avveier	24
7.6	Fremmende arter	24
7.7	Elg og rådyr	24
7.8	Avfallshandtering	24
8	Andre aktuelle miljøvirkemidler i jordbruket.....	24
8.1	Tilskudd til nasjonalt utvalgte kulturlandskap i jordbruket (UKL)	24
8.2	Tilskudd til verdensarvområder	25
8.3	Tilskudd til trua arter og naturtyper	25
9	Regionalt miljøprogram - tilhørende dokumenter.....	25

Oppsummering

1. Nasjonale føringer

Regionalt miljøprogram (RMP) for jordbruket i Nordland 2019-2022 er utformet i samsvar med:

- ✓ Landbruks- og matdepartementets føringer i brev datert 20.09.2017 til Fylkesmannen
- ✓ *Nasjonalt miljøprogram 2019-2022* (rapport nr. 28/2018 fra Landbruksdirektoratet, datert 01.11.2018)
- ✓ *Instruks for nasjonale miljøtilskudd* (Fastsatt av Landbruksdirektoratet 23.11.2018)

Økt vektlegging av klimautfordringene står sentralt i disse føringene.

2. Visjon

RMP og RNP (Regionalt næringsprogram) for Nordland har samme visjon:

Levende Nordlandsbygder.

3. Hovedmål

Bidra til å redusere klimautslipp og forurensing fra jordbruket, og sikre at biologiske, landskapsmessige og kulturhistoriske verdier i jordbrukets kulturlandskap ivaretas. Dette skal skje samtidig med at det legges til rette for økt matproduksjon basert på en bærekraftig utnyttelse av gårdens ressurser.

4. Delmål

1. **Egenart og identitet:** *Stimulere til jordbruksdrift og skjøtsel som tar vare på kulturlandskapet i hele fylket.*
2. **Natur- og kulturverdier:** *Ta vare på verdifulle kulturlandskap, kulturminner, kulturmiljøer, naturtyper og leveområder for planter og dyr.*
3. **Miljøpåvirkning:** *Redusere miljøbelastningen fra jordbruket til vann, luft og jord.*
4. **Ressursforvaltning:** *Verne om matjorda og ta vare på beiteressursene. Sikre genressurser og drive et jordbruk som reduserer tap av næringsstoffer og jord. Ta vare på jordbrukets kulturlandskap som ressurs for ny næringsutvikling, opplevelser og helsebringende aktiviteter.*

5. Satsingsområder

Målene skal nås gjennom disse satsingsområdene:

1. **Landskapet og kulturminnene:** Hindre gjengroing av prioriterte kulturlandskap, og ivareta viktige kulturminner
2. **Artene:** Motvirke tap av biologisk mangfold

3. **Vannet:** Unngå forurensing av vann og vassdrag
4. **Klimaet:** Redusere jordbrukets negative påvirkning på det globale klimaet
5. **Gårdens ressurser:** Bidra til bærekraftig jordbruksproduksjon basert på inn- og utmarksressursene, og til etablering av tilleggsnæringer basert på lokale ressurser.

6. Miljøtilskudd i jordbruket 2019-2022

Fra søknadsomgangen 2019 skal forskriftene for miljøtilskudd i Nordland utformes i samsvar med Landbruksdirektoratets instruks for regionale miljøtilskudd.

Instruksen viser «menyen» for hvilke tiltak som vi kan velge fra, og den fastsetter felles nasjonale mål for de enkelte tiltakene.

Videre er det fastsatt hvilke vilkår som skal være felles for hele landet, og hvilke vilkår som kan/skal fastsettes av Fylkesmannen.

Tilskuddssatsene fastsettes av Fylkesmannen, og foreløpige satser vil framgå av veiledningsheftet for den aktuelle søknadsomgangen.

I RMP har vi valgt å synliggjøre hvilke tiltak under miljøtilskudd som er mest aktuelle for Nordland. Endelig valg av tiltak og fastsettelse av vilkår vil skje i forbindelse med utformingen av forskriften.

1 Nasjonale føringer for RMP

1.1 Overordna føringer fra Landbruks- og matdepartementet

Regionalt miljøprogram (RMP) inngår i *Regionalt bygdeutviklingsprogram* (RBU) sammen med *Regionalt næringsprogram* (RNP) og *Regionalt skog- og klimaprogram* (RSK).

Landbruks- og matdepartementet har i brev datert 20.09.2017, *Revidering av regionale bygdeutviklingsprogram*, slått fast at som følge av [Stortingsmeldingen Meld. St. 11 \(2016-2017\), Endring og utvikling — En fremtidsrettet jordbruksproduksjon](#), skal klima nå i større grad vektlegges i [Nasjonalt miljøprogram \(NMP\) for 2019-2022](#).

Dette skal så følges opp ved revidering av *Regionalt miljøprogram* og kommunale tiltaksstrategier. I RMP skal det være en beskrivelse av miljøutfordringene i fylket og på bakgrunn av disse, prioriteringer for hvordan man vil følge opp disse.

1.2 Mål og tiltak i Nasjonalt miljøprogram (NMP)

Nasjonalt miljøprogram følger opp prioriteringene i Stortingsmelding 11 (2016-2017).

Stortingets behandling av meldingen i Innst. 251 S (2016-2017) slår fast fire overordnede mål for jordbrukspolitikken: *Matsikkerhet og beredskap, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser.*

I målstrukturen for landbruks- og matpolitikken i Norge er det under målet *Bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser* ført opp følgende tiltak:

- *Redusert forurensing fra landbruket*
- *Reduserte utslipp av klimagasser, økt opptak av CO2 og gode klimatilpasninger*
- *Bærekraftig bruk og et sterkt vern av landbruket sine areal og ressursgrunnlag*
- *Ivareta kulturlandskapet og naturmangfoldet*

1.3 Føringer fra Landbruksdirektoratet for arbeidet med RMP

NMP - kapittel 4.2.2.2 Rullering av regionale miljøprogram:

De regionale miljøprogrammene skal rulleres hver fjerde år. Ny programperiode for regionale miljøprogram skal iverksettes for 2019 og gjelde fram til 2022. I programmet skal det være en beskrivelse av miljøutfordringer i fylket og på bakgrunn av disse, prioriteringer for hvordan man vil følge opp med tiltak. Programmet skal også gi føringer for prioriteringer i de kommunale tiltaksstrategier for bruk av SMIL-midler (Spesielle miljøtiltak i jordbruket). (...)

NMP - kapittel 4.2.2 Regionale tilskuddsordninger:

Hvert fylke har egne miljøprogram som skal gi en prioritering av innsatsen mot miljøutfordringene i fylket. Programmene skal bidra til gjennomføring av miljøtiltak i jordbruket som er tilpasset regionale ulikheter i driftsforhold og miljøutfordringer. (...)

1.4 Nasjonal meny for valg av tiltak for Miljøtilskudd i jordbruket

En nasjonal «RMP-meny» fastsetter hvilke tiltak (ordninger) under Miljøtilskudd som kan tas i bruk, og det er fastsatt egne nasjonale mål for hvert enkelt tiltak i menyen.

I menyen for perioden 2019 - 2022 er de fleste av tiltakene som har vært tatt i bruk i Nordland i perioden 2013 – 2018 videreført. Noen tiltak er imidlertid slått sammen, mens andre har fått et endret innholdet.

Tilskudd til slått av veikanter er tatt ut av den nasjonale menyen som for Miljøtilskudd. Dette betyr at fra søknadsomgangen 2019 kan dette tiltaket ikke videreføres i Nordland.

1.5 Nasjonal instruks for utformingen av regionale forskrifter

Fra søknadsomgangen 2019 legger *Nasjonal instruks om regionale miljøtilskudd i jordbruket* sterke føringer for innholdet i de fylkesvise forskriftene for miljøtilskudd.

Instruksen fastsetter blant annet egne nasjonale mål for hvert enkelt tiltak, hvilke vilkår som skal være felles i hele landet, og hvilke vilkår som Fylkesmannen kan fastsette.

1.6 Nasjonale føringer for Tilskudd til spesiell miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

NMP - kapittel 4.2.3 Kommunale ordninger i Nasjonalt miljøprogram:

Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) blir gitt som engangstilskudd til investeringer og vedlikehold. Formålet er å ivareta natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensning fra jordbruket, utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift. Ordningen skal gi en målrettet innsats med utgangspunkt i lokale behov, utfordringer og målsettinger. Kommunene lager fireårige tiltaksstrategier der de beskriver miljøutfordringer og prioriterer tiltak i sin kommune. (.....)

Føringer for forvaltningen av SMIL-midlene finner en også i *Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket*, og det tilhørende rundskrivet fra Landbruksdirektoratet.

SMIL-midlene forvaltes av kommunen, etter at Fylkesmannen har fordelt fylkesrammen mellom kommunene.

Lenker:

[Meld. St. 11 \(2016-2017\) Endring og utvikling – En fremtidsrettet jordbruksproduksjon](#)
[Nasjonalt miljøprogram \(NMP\)](#)
[Nasjonal instruks for regionale miljøtilskudd](#)
[Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket](#)

2 Visjon, hovedmål og delmål for Nordland

2.1 Visjon for perioden 2019 – 2022

Visjonen er:

Levende Nordlandsbygder.

Dette er den samme visjonen som for Regionalt næringsprogram (RNP).

Visjonen innebærer at det i hele Nordland skal være et jordbruk som gir liten eller ingen miljøbelastning, og hvor natur- og kulturverdier ivaretas på en god måte.

2.2 Hovedmål for perioden 2019 – 2022

Hovedmålet er:

Bidra til å redusere klimautslipp og forurensing fra jordbruket, og sikre at biologiske, landskapsmessige og kulturhistoriske verdier i jordbrukets kulturlandskap ivaretas. Dette skal skje samtidig med at det legges til rette for økt matproduksjon basert på en bærekraftig utnyttelse av gårdens ressurser.

2.3 Delmål for perioden 2019 – 2022

Delmålene er:

1. **Egenart og identitet:** *Stimulere til jordbruksdrift og skjøtsel som tar vare på kulturlandskapet i hele fylket.*
2. **Natur- og kulturverdier:** *Ta vare på verdifulle kulturlandskap, kulturminner, kulturmiljøer, naturtyper og leveområder for planter og dyr.*
3. **Miljøpåvirkning:** *Redusere miljøbelastningen fra jordbruket til vann, luft og jord.*
4. **Ressursforvaltning:** *Verne om matjorda og ta vare på beiteressursene. Sikre genressurser og drive et jordbruk som reduserer tap av næringsstoffer og jord. Ta vare på jordbrukets kulturlandskap som ressurs for økt matproduksjon, ny næringsutvikling, opplevelser og helsebringende aktiviteter.*

3 Virkemidler

3.1 Miljøtilskudd i jordbruket

Miljøtilskudd skal fortsatt forvaltes etter regionale forskrifter, men utformes i samsvar med *Nasjonal instruks om regionale miljøtilskudd i jordbruket.*

Instruksen fastsetter felles formål og grunnvilkår for de regionale forskriftene:

§ 1 Formål

Formålet med tilskudd etter forskriften er å bidra til å ivareta jordbruket sitt kulturlandskap, biologisk mangfold, kulturmiljøer og -minner, tilgjengelighet i jordbrukslandskapet, samt redusere bruk av plantevernmidler og utslipp til luft og avrenning til vann fra jordbruket.

§ 3 Grunnvilkår

Tilskudd etter denne forskriften kan gis til

a) foretak som har gjennomført tiltak på arealer de disponerer i søknadsåret. Foretaket må drive vanlig jordbruksproduksjon på én eller flere landbrukseiendommer, og må være registrert i Enhetsregisteret.

b) beitelag kan søke tilskudd for drift etter [§ Drift av beitelag]. Med beitelag menes i denne forskriften sammenslutninger som er registret som samvirkeforetak eller forening i Enhetsregisteret, og som har til hovedformål å samarbeide om hensiktsmessige fellesløsninger innen beitebruk og god utnyttelse av utmarksbeite.

RMP synliggjør hvilke som tiltak som er mest aktuelle å ta i bruk i Nordland. Endelig fastsettelse av tiltakene skjer i forskriften. Utkast sendes på høring og forskriften fastsettes av Fylkesmannen etter samråd med Landbruksforum Nordland, hvor også faglagene er representert.

Både av hensyn til miljøet og til søkerne er det viktig å sikre langsiktighet og forutsigbarhet når det gjelder skjøtsel og andre miljøtiltak. Hvis viktige forutsetninger eller andre forhold endres underveis i RMP-perioden, kan det likevel bli aktuelt å endre sammensetningen av tiltak i forskriften. Eventuelle forslag til endringer i forskriften vil også bli sendt ut på høring.

Med utgangspunkt i RMP og den regionale forskriften skal Fylkesmannen også lage et veiledningshefte for søkerne og kommunene. Dette heftet vil bli oppdatert før hver søknadsomgang, og vil også inneholde foreløpige tilskuddssatser.

Søknad skjer elektronisk via Altinn, og kommunene saksbehandler søknadene og fatter vedtak.

3.2 Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

SMIL-midlene forvaltes av kommunene i samsvar med SMIL-forskriften og tilhørende rundskriv fra Landbruksdirektoratet.

Det kan gis tilskudd til planlegging og gjennomføring av kulturlandskapstiltak og forurensingstiltak.

Tilskudd kan innvilges **til foretak der det foregår en tilskuddsberettiget produksjon på landbrukseiendommen**, og som oppfyller vilkårene i forskrift 19. desember 2014 nr. 1817 om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket § 2 og § 3 eller § 4.

Fylkesmannen mottar fra Landbruksdirektoratet ei økonomisk ramme for SMIL. Midlene fordeles så mellom kommunene etter en vurdering av blant annet kommunenes tiltaksstrategier, innmeldte behov og forvaltningen av midlene.

Bruken av SMIL og Miljøtilskudd skal om mulig sees i sammenheng, ved at SMIL-tilskudd kan brukes til planlegging og restaurering, mens miljøtilskudd kan bidra til at årlig skjøtsel blir gjennomført.

Fra 01.01.2019 skal også søknader om SMIL-midler sendes elektronisk via [Altinn](#).

Lenker:

Informasjon om SMIL på Landbruksdirektoratets [nettside](#).

3.3 Tilskudd til drenering av jordbruksjord (grøfting)

God drenering er viktig for å kunne øke planteproduksjonen i årene som kommer.

Dette er også et viktig ledd i å tilpasse jordbruket til et endret klima med mer nedbør. God drenering reduserer faren for erosjon fra jordbruksarealer og bidrar på den måten til god vannkvalitet og et godt vannmiljø.

Godt drenert jord slipper dessuten ut mindre lystgass enn vannmettet jord.

Fylkesmannen fordeler fylkesrammen mellom kommunene, og kommunene innvilger tilskudd.

Lenker:

Informasjon om tilskudd til drenering på Landbruksdirektoratets [nettside](#).

3.4 Fylkesvise midler i Klima- og miljøprogrammet

Kommuner, organisasjoner, institusjoner m.fl. kan søke om tilskudd over *Klima og miljøprogrammet* innenfor de fire kategoriene *klimatilpassing, klimautslipp/karbonbinding, naturmangfold/kulturminner og forurensing*.

Midlene forvaltes av Fylkesmannen, som i samsvar med nasjonale føringer lager egne retningslinjer for bruken av midlene.

Informasjon om ordningen legges normalt ut på Fylkesmannens nettside i januar. Søknad skjer elektronisk via [Altinn](#).

3.5 Andre virkemidler

I tillegg til tilskuddsordningene, kan blant annet informasjon, kurs, samlinger og prosjekter være aktuelle virkemidler for å nå målene i RMP.

4 Satsingsområder i RMP for Nordland

I perioden 2019 – 2022 vil vi sette fokus på følgende hovedområder:

1. **Landskapet og kulturminnene:** Hindre gjengroing av prioriterte kulturlandskap, og ivareta viktige kulturminner
2. **Artene:** Motvirke tap av biologisk mangfold
3. **Vannet:** Unngå forurensing av vann og vassdrag
4. **Klimaet:** Redusere jordbrukets negative påvirkning på det globale klimaet
5. **Gårdens ressurser:** Bidra til bærekraftig jordbruksproduksjon basert på inn- og utmarksressursene, og til etablering av tilleggsnæringer basert på lokale ressurser.

Når tiltak under miljøtilskudd er valgt ut, har vi lagt vekt på at etablerte tilskudd til skjøtsel og øvrige satsinger om mulig bør videreføres.

De nasjonale målene er referert under hvert enkelt tiltak.

4.1 Landskapet og kulturminnene

4.1.1 Bakgrunn

Jordbrukets kulturlandskap har blitt til gjennom lang tids hogst, dyrking og beitebruk. Dette gir leveområder for en rekke fugler, insekter, ville planter og pattedyr. Samtidig inneholder kulturlandskapet en rekke kulturminner.

Ivaretagelse av dette landskapet er viktig både for produksjon av mat, bevaring av biologisk mangfold, vår egen historie, og for helsebringende ferdsel og trivsel.

Opplevelsen av kulturlandskapet er også en viktig forutsetning for utviklingen av reiselivet, og gir grunnlag for ny næringsvirksomhet.

Lenker:

- ✓ [Landskap](#) på Riksantikvarens nettside

4.1.2 Miljøutfordringer og status i Nordland

Landskapsbildet:

- ✓ Intensiv bruk av arealene gir et mindre variert landskapsbilde.
- ✓ Økt gjengroing som følge av redusert beiting og slått, og bruksnedlegging

- ✓ Mindre, eller vanskelig tilgjengelige areal tas ut av bruk på grunn av større maskiner og økt andel leid jord
- ✓ Areal holdes ikke i hevd fordi driveplikten ikke oppfylles
- ✓ Areal holdes ikke i hevd på grunn av uskifta bo med uklare ansvarsforhold eller mange eiere, eller fordi grunneier ikke ønsker at jorda skal brukes.
- ✓ Gjerder forfaller og gjør at beitebruken blir vanskeligere
- ✓ Beitemønster endres på grunn av større foretak og økt konsentrasjon av dyr
- ✓ Gjengroing forverrer opplevelseskvalitetene for fastboende og besøkende
- ✓ Gjengroing gjør at ferdsel i kulturlandskapet blir vanskeligere

Kulturminner og kulturmiljøer:

- ✓ Bygninger forfaller fordi de tas ut av bruk
- ✓ Kulturminner blir usynlige på grunn av redusert beiting og slått, og påfølgende gjengroing

4.1.3 Prioriterte tiltak knyttet til Landskap og kulturminner

- ✓ Øke beitebruken på innmark og i nær utmark
- ✓ Øke bruken av lokalt dyrket grovfor
- ✓ Gjøre kulturminner synlige og tilgjengelige
- ✓ Sikre verdifulle bygninger mot videre forfall
- ✓ Bidra til ny bruk av verdifulle bygninger

4.1.4 Miljøtilskudd i jordbruket for å ta vare på Landskap og kulturminner

Utvelgelse av tiltak for å ta vare på landskap og kulturminner skjer når Fylkesmannen fastsetter forskriften. Disse velges ut fra den nasjonale RMP-menyen, og de mest aktuelle tiltakene er:

Drift av bratt areal (tilskudd per dekar)

Formålet med tilskuddet er å stimulere til drift av bratte arealer for å holde arealene i hevd og ivareta et åpent kulturlandskap.

Beiting av verdifulle jordbrukslandskap (tilskudd per dyr)

Formålet med tilskuddet er å stimulere til beiting i verdifulle jordbrukslandskap for å holde arealene i hevd, samt bevare et jordbrukspreget og åpent landskap. Beitingen kan også ivareta kulturbetinget naturmangfold i utmark.

Slått av verdifulle jordbrukslandskap (tilskudd per dekar)

Formålet med tilskuddet er å stimulere til å holde verdifulle jordbruksområder i hevd og hindre gjengroing.

Drift av seter (tilskudd per seter, fordelt på antall foretak som har dyr på setra)

Formålet med tilskuddet er å stimulere til drift av seteranlegg. Seterdrift med beitedyr bidrar til å holde arealer åpne, er gunstig for biologisk mangfold og viktig for formidling av tradisjon og kulturarv.

Skjøtsel av automatisk fredete kulturminner (tilskudd per dekar)

Formålet med tilskuddet er å stimulere til skjøtsel av automatisk fredete kulturminner, for å holde de synlige i jordbrukets kulturlandskap.

Skjøtsel av enkeltstående automatisk fredete kulturminner (tilskudd per stykk)

Formålet med tilskuddet er å stimulere til skjøtsel av arealer av enkeltstående automatisk fredete kulturminner, for å holde de synlige i jordbrukets kulturlandskap.

Skjøtsel av steingjerder (tilskudd per løpemeter)

Formålet med tilskuddet er å stimulere til skjøtsel av kulturminner, for at de skal holdes vedlike og være synlige i kulturlandskapet.

Skjøtsel av kulturhistoriske viktige områder (tilskudd per dekar)

Formålet med tilskuddet er å stimulere til områdeskjøtsel i form av beiting, slått eller rydding av vegetasjon for å opprettholde viktige kulturhistoriske jordbruksområder.

4.1.5 SMIL-tilskudd for å ta vare på Landskap og kulturminner

Disse kulturlandskapstiltakene kan gjennomføres med SMIL-tilskudd:

- ✓ Rydde gammel kulturmark
- ✓ Rydde kratt og skog, slik at kulturminner og kulturmiljøer blir synlige og kan skjøttes gjennom beiting eller slått
- ✓ Restaurere bygninger og andre kulturminner

4.2 Artene

4.2.1 Bakgrunn

Gamle husdyraser og kulturplanter, samt ville planter, insekter, fugler og pattedyr, bidrar til opplevelseskvaliteter i kulturlandskapet, og representerer genressurser som det er viktig å ta vare på.

For hagebruket har insektene også en viktig rolle som pollinatorer. Samtidig er det viktig å bevare artsmangfoldet.

Av de gamle husdyraserne er det viktig at vi har fokus på sidet trønder/nordlandsfe, telemarksfe og vestlandsk fjordfe, nordlandshesten/lyngshesten og steigarsauen. Men det

samme gjelder også bestander i Nordland av andre husdyraser som på landsbasis anses som trua.

Tilskudd til bevaringsverdige husdyraser er nå samlet under Produksjonstilskudd, og kan dermed ikke lenger gis over Miljøtilskudd.

Noen ville arter i kulturlandskapet fører også til problemer for jordbruket, for eksempel ved beiting på enga, med tap av avling som følge. Dette gjelder ikke minst trekkende kvitkingås og kortnebbgås, men også i stadig større grad hekkende grågås.

Lenker:

- ✓ [Bevaringsverdige husdyraser](#) – Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) nettside
- ✓ [Norske plantegenetiske ressurser](#) – NIBIOs nettside
- ✓ [Hva vet vi om artsmangfoldet i Norge?](#) – Artsdatabankens nettside
- ✓ [Tilskudd til genressurstiltak – husdyr, planter og skogtrær](#) – Landbruksdirektoratets nettside

4.2.2 Miljøutfordringer og status i Nordland

Ville planter, fugler, insekter og pattedyr:

- ✓ Gjengroing, monokultur i jord- og skogbruk, og endra beitebruk gir færre leveområder og tap av biomangfold. Dette går også ut over de pollinerende insektene.

Gås som beiter på innmarka:

- ✓ Beiting på innmarka kan gi tap av avling og forurensa for.

Tilplanting av gjengroingsmark:

- ✓ Tilplanting kan føre til konflikter med miljøverdier og andre interesser.

Bevaringsverdige husdyraser:

- ✓ Genressurser (og næringsmuligheter) kan gå tapt.

Bevaring av kulturplanter og annet plantegenetisk materiale:

- ✓ Sikre utsatte genressurser slik at de ikke går tapt for ettertiden.
- ✓ Sikre artsrike slåttemarkar med stort genetisk mangfold.

4.2.3 Prioriterte tiltak knyttet til Artene

Ville planter, fugler, insekter og pattedyr:

- ✓ Kartlegge artsrike kulturmarker.
- ✓ Økt kunnskap om biologisk mangfold og naturmangfoldloven i forvaltninga og i næringa.

Gås som beiter på innmarka:

- ✓ Sikre at både hensynet til jordbruket og beitene gress ivaretas.

Tilplanting av gjengroingsmark:

- ✓ Veie tilplanting opp mot biologiske og kulturhistoriske verdier i kulturlandskapet, mulighetene for ferdsel, beitebruk, og framtidig matproduksjon.
- ✓ Veie tilplanting av kystlynghei opp mot forskrift om utvalgte naturtyper.

Bevaring av husdyraser:

- ✓ Et spesielt fokus på sidet trønder/nordlandsfe, telemarksfe og vestlandsk fjordfe, samt nordlandshesten/lyngshesten og steigarsauen.

Bevaring av kulturplanter og annet plantegenetisk materiale:

- ✓ Et spesielt fokus på kulturplanter med tilhørighet og klimatilpasning til Nordland. Noen av disse kan gi muligheter for satsing på lokal mat og ny næringsutvikling, eller kan få økt betydning som følge av klimaendringene.

4.2.4 Miljøtilskudd i jordbruket for å ta vare på Artene

Utvelgelsen av tiltak for å ta vare på artsmangfoldet skjer når Fylkesmannen fastsetter forskriften. Disse velges ut fra den nasjonale RMP-menyen, og de mest aktuelle tiltakene er:

Slått av slåttemyr og slåttemark (tilskudd per dekar)

Formålet med tilskuddet er å stimulere til slått av de utvalgte naturtypene slåttemyr eller slåttemark for å ivareta eller forbedre naturtypen.

Beiting av kystlynghei (tilskudd per dekar eller dyr)

Formålet med tilskuddet er å stimulere til at naturtypen kystlynghei blir ivaretatt gjennom beiting.

Skjøtsel av biologisk verdifulle arealer (tilskudd per dekar)

Formålet med tilskuddet er å stimulere til slått eller beite av arealer med særlig verdi for plante- og dyrelivet, opparbeidet gjennom tidligere tiders jordbruksdrift.

Skjøtsel av trua naturtyper (tilskudd per dekar)

Formålet med tilskuddet er å stimulere til slått eller beite for å ta vare på trua naturtyper som er kulturbetinget. Trua naturtyper er definert etter Norsk rødliste for naturtyper 2018. Dette tiltaket vil kun gjelde trua naturtyper som er i jordbrukslandskapet, som er avhengig av slått eller beite for å bli ivaretatt. Dette er arealer med særlig verdi for plante- og dyrelivet, opparbeidet gjennom tidligere tiders jordbruksdrift, som nå står i fare for å forsvinne. Eksempler på trua naturtyper i jordbrukslandskapet er semi-naturlig eng, sørlig strandeng og boreal hei. Seminaturlig eng omfatter både naturbeitemark, hagemark, slåttemark og lauveng.

Soner for pollinerende insekter (tilskudd per meter)

Formålet med tilskuddet er å bedre livsbetingelsene for ville pollinatorer i jordbrukslandskapet ved å ha et mangfold av vekster som kan øke tilgangen på næring for insektene. Tilskuddet er kompensasjon for kostnader ved frøblandinger, samt arbeidet med å så og skjøtte sonene.

Friarealer for gås i Trøndelag og Nordland (tilskudd per dekar)

Formålet med tilskuddet er at hvitkinngås eller kortnebbgås kan beite på gras- eller kornarealer (fulldyrka eller overflatedyrka) uten å bli forstyrret eller jaget i beitesesongen. Tilskuddet gis som kompensasjon for ulempen som oppstår fra beitingen.

4.3 Vannet

4.3.1 Bakgrunn

Vannforskriften ble fastsatt i 2006 som et ledd i gjennomføring av EUs rammedirektiv for vann, som kom i 2000.

Hovedformålet med direktivet og forskriften er å beskytte, og om nødvendig forbedre, tilstanden i ferskvann, grunnvann og kystnære områder.

Vannforskriften gir rammer for fastsettelse av miljømål som skal sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene.

Lenker:

[Forskrift om rammer for vannforvaltningen](#) - Lovdata

[Vannportalen](#) – Miljødirektoratet

[Vann og forurensing](#) – Landbruksdirektoratets nettside

[Vannmiljøtiltak](#) – NIBIOs nettside

4.3.2 Miljøutfordringer og status i Nordland

Arbeidet med vannforskriften har dokumentert at flere vann og vassdrag fortsatt er vesentlig påvirket av næringsstoffer.

Det kan være flere kilder til dårlig vannkvalitet, og det er viktig at alle tar sin del av ansvaret for å unngå forurensing, og bedre vannkvaliteten der den ikke er tilfredsstillende.

Landbruket har gjort en stor innsats for å unngå tap av næringsstoffer og forurensing av vann. Likevel er det flere tiltak som kan gjøres for å hindre at næringsstoffene kommer på avveier og havner i vannet.

Samtidig er kloakkutslipp fra husholdningene er et eksempel på en av flere kilder som også kan bidra til dårlig vannkvalitet.

4.3.3 Prioriterte tiltak knyttet til Vannet

- ✓ Sikre god lagringskapasitet for husdyrgjødsel
- ✓ Bygge tak på gjødselkummer
- ✓ Etablere mellomlager nært spredeareal som ligger langt unna driftssenteret
- ✓ Stimulere til etablering og vedlikeholde fangdammer
- ✓ Stimulere til etablering av kantsoner og ugjødsle randsoner
- ✓ Stimulere til spredning av husdyrgjødsel i vekstsesongen
- ✓ Formidle kunnskap om nye spredemetoder for nedmolding og injisering
- ✓ Tilpasset bruk av tilførte næringsstoffer i områder hvor vannkvaliteten er dårlig

4.3.4 Miljøtilskudd i jordbruket for bedre vannkvalitet

Utvelgelse av tiltak for å bedre vannkvaliteten skjer når Fylkesmannen fastsetter forskriften. Disse velges ut fra den nasjonale RMP-menyen, og de mest aktuelle tiltakene er:

Ingen jordarbeiding om høsten (tilskudd per dekar)

Formålet med tilskuddet er å stimulere til at åkerarealer ikke blir jordarbeidet om høsten, etter siste høsting.

Grasdekt kantsone i åker (tilskudd per løpemeter)

Formålet med tilskuddet er å stimulere til etablering av flerårig grasdekke langs kanten mot vassdrag på arealer som er utsatt for erosjon og næringsstoffavrenning.

Kantsone i eng (tilskudd per løpemeter)

Formålet med tilskuddet er å stimulere til at arealer der det dyrkes flerårige urte-/grasvekster til fôr og som grenser mot vassdrag, ikke blir gjødslet eller sprøytet.

Fangdam (tilskudd per dekar)

Formålet med tilskuddet er å stimulere til at fangdammer utgjør et effektivt rensetiltak og at vegetasjon i tilknytning til fangdammene blir skjøttet. Tilskuddet skal kompensere for bortfall av produksjonsareal. Tilskuddet kan derfor bevilges årlig forutsatt at fangdammen har tilfredsstillende renseeffekt.

Miljøavtale (tilskudd per dekar)

Formålet med tilskuddet er å stimulere til at foretak gjennomfører flere miljøtiltak som i kombinasjon gir større miljøgevinst enn enkelttiltak.

4.3.5 SMIL-tilskudd for bedre vannkvalitet

Kapittel 5.2 i Landbruksdirektoratets rundskriv 2017-13 omtaler blant annet disse tiltakene som kan bidra til bedre vannkvalitet:

- ✓ Utbedring og supplering av hydrotekniske anlegg, herunder graving av åpne kanaler til erstatning for eksisterende lukka avløp
- ✓ Fangdammer, andre økologiske rensetiltak og miljøplantinger
- ✓ Tiltak som reduserer risiko for at plantevernmidler kommer på avveier
- ✓ Tiltak i forbindelse med å legge om fra drift med åpen åker til mer miljøvennlig og ekstensiv planteproduksjon på spesielt erosjonsutsatte arealer
- ✓ Særskilte bygningsmessige tiltak i eller i tilknytning til eksisterende driftsbygning eller driftsopplegg

4.3.6 Tilskudd til drenering

- ✓ Se kapittel 3.3 Tilskudd til drenering av jordbruksjord (grøfting).

4.3.7 Andre virkemidler som bidrar til bedre vannkvalitet

Andre aktuelle virkemidler er informasjon og kompetanseheving. Noen slike tiltak kan finansieres med tilskudd over Klima og miljøprogrammet, jfr. kapittel 3.4.

4.4 Klimaet

4.4.1 Bakgrunn

De nasjonale føringene for RMP innebærer en sterkere prioritering av klimatiltak.

Utfordringene for jordbruket i forhold til klimaendringene handler både om å redusere egne utslipp av klimagasser, samt å forberede seg på de endringene som uansett vil komme.

Reduksjon av klimautslippene fra jordbruket handler blant annet om:

- ✓ Prioritere produkter og produksjoner med lav klimabelastning knyttet til framstilling, transport og forbruk.
- ✓ Reduksjon av klimagassutslipp fra de ulike husdyrproduksjonene, samt fra produksjon av fôr, og ved bruk og lagring av husdyrgjødsel
- ✓ Reduksjon av klimautslipp knyttet til transport, både på gårdsbruket og i forbindelse med transport av formidler, råvarer og ferdige produkter
- ✓ Utlekking av CO₂ fra myrjord (både fra bruk i drift, fra nedlagte bruk, og ved nydyrking)
- ✓ Lagring av karbon
- ✓ Overgang fra fossile til fornybare energikilder

Klimatilpasning handler blant annet om:

- ✓ Tiltak mot overflateavrenning fra areal
- ✓ Sikre at vi har et sortsutvalg som er tilpasset klimaendringene

Lenker:

- ✓ [Klimastrategi for 2013 – norsk omstilling i europeisk samarbeid](#) (Meld. St. 41 (2016-2017), Innst. 253S (2017-2018))
- ✓ [Klima- og miljøprogrammet \(KMP\) i jordbruket](#) – Landbruksdirektoratets nettside
- ✓ [Landbruk og klimaendringer](#) – rapport fra NIBIO (2016)

4.4.2 Miljøutfordringer og status i Nordland

Uansett hvilke tiltak som iverksettes for å redusere utslipp av klimagasser, må jordbruket i Nordland forberede seg på et våtere og villere klima.

Dette innebærer:

- ✓ Høyere gjennomsnittstemperaturer vil både kunne gi mildere vintre og lengre vekstsesong, men også nye utfordringer knyttet større overvintringsskader, sortsutvikling og plantesykdommer.
- ✓ Mer nedbør vil både kunne gi større flomfare, økt risiko for overflateavrenning med erosjon og tap av næringsstoffer, og økt behov for drenering.

4.4.3 Prioriterte tiltak knyttet til Klimaet

- ✓ Handtere husdyrgjødsel slik at næringsstoffene tas vare på og klimautslippene blir minst mulige
- ✓ Økt kunnskap om god agronomi og reduserte klimautslipp
- ✓ Utnytte utmarksbeiter og lokalt dyrket grovfôr, slik at bruk av importert kraftfôr kan reduseres
- ✓ Sikre at vi har et sortsutvalg som er tilpasset klimaendringene
- ✓ Avklare hvilke prioriteringer som skal gjøres i forhold til nydyrking av myr, drenering av myr, samt myrjord som er ute av bruk

4.4.4 Miljøtilskudd i jordbruket for reduserte klimautslipp

Utvelgelse av tiltak for å redusere klimautslippene skjer når Fylkesmannen fastsetter forskriften. Disse velges ut fra den nasjonale RMP-menyen, og de mest aktuelle tiltakene er:

Spredning av husdyrgjødsel om våren og eller i vekstsesongen (tilskudd per dekar)
Formålet med tilskuddet er å stimulere til at husdyrgjødsel blir spredt på mest mulig gunstig tidspunkt. Dette er viktig for å få best mulig opptak av næringsstoffene i avlingene, og redusere forurensning av vann og utslipp til luft.

Nedfelling eller nedlegging av husdyrgjødsel (tilskudd per dekar)
Formålet med tilskuddet er å stimulere til at husdyrgjødsel blir lagt rett ned på jorda (nedlegging) eller blandet direkte i jordsmonnet (nedfelling) i stedet for tradisjonell breispredning med gjødselkanon eller lignende. Nedlegging og nedfelling av husdyrgjødsel motvirker tap av ammoniakk til lufta og er også gunstig med hensyn til vannmiljø.

Spredning av husdyrgjødsel med rask nedmoldning (tilskudd per dekar)
Formålet med tilskuddet er å stimulere til at husdyrgjødsel blir blandet inn i jordsmonnet raskt etter spredning.

Spredning av husdyrgjødsel med tilførselsslange (tilskudd per dekar)
Formålet med tilskuddet er å stimulere til bruk av tilførselsslager for spredning av husdyrgjødsel for å redusere jordpakking.

4.4.5 SMIL-tilskudd for reduserte klimautslipp

- ✓ Om investeringer med SMIL-tilskudd, se under punkt 4.3.5

4.4.6 Andre tiltak som bidrar til reduserte klimautslipp

Andre aktuelle virkemidler er informasjon og kompetanseheving. Noen slike tiltak kan finansieres med tilskudd over Klima og miljøprogrammet, jfr. kapittel 3.4.

4.5 Gårdens ressurser

4.5.1 Bakgrunn

Vern om matjorda og beiteressursene er grunnlaget for økt produksjon av rein mat med minst mulig miljøavtrykk.

Den globale befolkningsøkningen, utarming av matjord, klimaendringene, og behovet for økt matvaresikkerhet gjør at jordbruket i Nordland vil kunne få en langt større verdsetting i framtida.

Jordbruket er også viktig av hensyn til å ivareta verdiene i kulturlandskapet, sikre bosettingen i bygdene og utviklingen av de opplevelsesbasert næringene.

Lenker:

- ✓ [Oppdatert nasjonal jordvernstrategi \(2019\)](#)
- ✓ [Felles landskapsstrategi for Riksantikvaren og Miljødirektoratet \(2014\)](#)
- ✓ [Kulturlandskapet](#) – Landbruksdirektoratets nettside
- ✓ [Norge – et utmarksland](#) – NIBIOs nettside

4.5.2 Miljøutfordringer og status i Nordland

- ✓ Dyrka mark tas ut av bruk og gror igjen
- ✓ Dyrka mark omdisponeres til boliger, næringsareal, veier mm
- ✓ Manglende gjerder gjør det vanskelig å utnytte beiteressursene
- ✓ Interessekonflikter (skogbruk, hyttebygging, rovdyr mm) gjør at beiteressurser blir mindre tilgjengelige/attraktive for næringa

4.5.3 Prioriterte tiltak knyttet til Gårdens ressurser

- ✓ Praktisere et stengt jordvern
- ✓ Følge opp driveplikten
- ✓ Bidra til at beiteinteressene blir hørt og vektlagt

4.5.4 Miljøtilskudd i jordbruket for å ta vare på gårdens ressurser

Utvelgelse av tiltak for å ta vare på gårdens ressurser skjer når Fylkesmannen fastsetter forskriften. Disse tiltakene velges ut fra den nasjonale RMP-menyen.

Aktuelle tiltak er allerede nevnt under kapitlene *4.1 Landskapet og kulturminnene*, *4.2 Artene*, *4.3 Vannet* og *4.4 Klimaet*:

Andre aktuelle tiltak er:

Drift av beitelag (tilskudd per dyr som er sluppet på beite)

Formålet med tilskuddet er å stimulere til samarbeid om beiting med sikte på god utnyttelse av beiteressurser i utmark og effektivt tilsyn med minst mulig tap av dyr. Slikt samarbeid kan gjelde tilsyn, sanking og ettersyn og vedlikehold av gjerder og installasjoner.

4.5.5 Andre virkemidler som bidrar til å ivareta ressursene

SMIL-midlene kan brukes til å restaurere kulturminner og gammel kulturmark. Disse ressursene kan så brukes som grunnlag for å styrke den eksisterende drifta på gården, eller bidra til ny næringsutvikling. SMIL-midlene er omtalt i kapittel 3.2.

5 Indikatorer for måloppnåelse

Måloppnåelse for tiltakene som prioriteres i RMP kan enten vurderes ut fra miljøtilstanden før og etter iverksatte tiltak, eller på bakgrunn av indikatorer knyttet til aktivitetsnivå.

En årlig vurdering av miljøtilstand for alle innsatsområdene vil være svært krevende, om ikke umulig, å gjennomføre. Derfor er det mer aktuelt å vurdere miljøoppnåelsen ut fra omfanget av gjennomførte tiltak som basert på kunnskap kan anses som målretta. En slik vurdering kan i tillegg følges opp med miljø-/utvalgsundersøkelser knyttet til konkrete geografiske områder eller miljøtema.

Når det gjelder tiltak som i perioden skal støttes med miljøtilskudd, anser vi at muligheten for vurdering av måloppnåelse ivaretas i det elektroniske søknads- og saksbehandlingssystemet eStil. Her er alle tilskudd til landbruksforetak kartfestet, og det er mulig å hente ut en rekke statistikker som viser areal, antall beitedyr osv.

Måloppnåelsen for de øvrige tiltakene som vi ønsker å gjennomføre innenfor RMP vil kunne vurderes ut fra oppnåelse av konkrete resultater, omfanget av aktivitetene som er gjennomført, eller hvilke prosesser som er igangsatt.

6 Kommunale tiltaksstrategier for landbruk og miljø

6.1 SMIL-midlene

Formålet med *Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)* er å fremme natur – og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensingen fra jordbruket, utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift.

Kommunene skal på bakgrunn av føringene i RMP 2019-2022 vedta nye tiltaksstrategier for bruken av SMIL-midlene. Disse skal ta utgangspunkt i SMIL-forskriften og miljøutfordringene og programmålene i RMP.

Faglagene lokalt skal gis mulighet til å bidra i arbeidet med de lokale strategiene. Strategiene skal etter at de er vedtatt av kommunen sendes til Fylkesmannen. Fra 2020 vil de nye

tiltaksstrategiene danne en viktig del av grunnlaget for Fylkesmannen sin årlige fordeling av SMIL-midler mellom kommunene.

De lokale strategiene og bruken av midlene skal støtte opp om prioriteringene som er gitt i regionalt miljøprogram. Bruken av SMIL-midlene skal om mulig sees i sammenheng med miljøtilskudd, slik at investeringene kan ivaretas gjennom årlig skjøtsel.

Fylkesmannen skal bidra til at kommunene prioriterer tiltak med best mulig miljøeffekt.

Følgende kriterier legges derfor til grunn for fordelingen av SMIL-midlene mellom kommunene:

- ✓ kommunenes tiltaksstrategier
- ✓ kommunens årlige rapportering
- ✓ samsvar mellom kommunens tiltaksstrategier og RMP når det gjelder mål og tiltak
- ✓ god måloppnåelse, effektiv og aktivitetsfremmende bruk av virkemidlene
- ✓ prosjektprioriteringer og felles satsinger over kommunegrensene
- ✓ kommunenes kontakt med miljø- og kulturminneforvaltningen
- ✓ størrelsen på totalt ansvar, herunder ansvar med utgått arbeidsfrist
- ✓ eventuelle nye føringer fra Landbruksdirektoratet

7 Noen utfordringer som ikke ivaretas i RMP

7.1 Agronomi

- ✓ Regional kompetanse i veilederapparatet
- ✓ Kompetanseheving for bøndene

7.2 Energibruken i jordbruket

- ✓ Dreie energibruken fra ikke-fornybar til fornybar
- ✓ Økt bruk av gårdens fôrressurser framfor tilført/importert fôr
- ✓ Fremme en eiendomsstruktur og disponering av leiejord som gir redusert transport av grovfôr og gjødsel

7.3 Rovvilt og beitebruk

- ✓ Høyt konfliktnivå mellom beitebruk og rovvilt kan også få negative konsekvenser for muligheten til fortsatt å ivareta verdiene i kulturlandskapet

7.4 Reindrift og jordbruk

- ✓ Rein på innmark kan gi avlingstap og konflikter

7.5 Beitedyr på avveier

- ✓ Ødelagte gjerder gir vanskeligere beitebruk og fare for skade på husdyr og vilt
- ✓ Sau som oppholder seg i veibanen og i tunnelåpninger
- ✓ Uklare ansvarsforhold knyttet til gjerding langs jernbanen

7.6 Fremmede arter

- ✓ Spredning av uønskede fremmede arter i jordbrukets kulturlandskap

7.7 Elg og rådyr

- ✓ Problemer knyttet til beiting på rundballer og skader i grønnsaksåkere.

7.8 Avfallshandtering

- ✓ Handtering av rundballer som er uegnet som fôr
- ✓ Ryddige gårdstun
- ✓ Innsamling av skrapmetall
- ✓ Redusert bruk og innsamling av landbruksplast
- ✓ Ulovlige avfallsfyllinger og brenning

8 Andre aktuelle miljøvirkemidler i jordbruket

8.1 Tilskudd til nasjonalt utvalgte kulturlandskap i jordbruket (UKL)

Midlene forvaltes etter *Forskrift om tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområdene Vegaøyane og Vestnorsk fjordlandskap*.

I Nordland er disse områdene valgt ut:

- ✓ UKL Engan-Ørnes og Kjelvik (Sørfold kommune)
- ✓ UKL Blomsøy-Hestøy og Skålvær (Alstahaug kommune)
- ✓ UKL Engeløya (Steigen kommune)
- ✓ UKL Røst (Røst kommune)

Fylkesmannen har ansvaret for forvaltningen av disse midlene fram til 2020, når kommunene overtar dette ansvaret.

8.2 Tilskudd til verdensarvområder

Midlene forvaltes etter *Forskrift om tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområdene Vegaøyane og Vestnorsk fjordlandskap*.

I Nordland har vi:

- ✓ Vegaøyane verdensarvområde (Vega kommune)

Fylkesmannen har ansvaret for forvaltningen av disse midlene fram til 2020, når kommunen overtar dette ansvaret.

8.3 Tilskudd til trua arter og naturtyper

Midlene forvaltes av Fylkesmannens miljøvernavdeling, og kan blant annet brukes til skjøtsel av kystlynghei, slåttemarkar og slåttemyrer.

Informasjon om ordningen legges ut på Fylkesmannens nettside i begynnelsen av desember, med søknadsfrist 15. januar.

9 Regionalt miljøprogram - tilhørende dokumenter

1. Forskrift om miljøtilskudd til jordbruket, Nordland (Fylkesmannen i Nordland)
2. Veileder for den aktuelle søknadsomgangen (Fylkesmannen i Nordland)

Statens hus

Moloveien 10

tlf: 75 53 15 00 || fax: 75 52 09 77

fmnopost@fylkesmannen.no

www.fmno.no